

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ

© М.В.Одрехівський, Б.Х. Маланія, 2018

Поступова інтеграція України у світовий науковий простір, посилення міжнародних наукових та економічних зв'язків, участь у глобальних інноваційних процесах зумовлює необхідність у експортно-імпортній діяльності інноваційних систем, як форми зв'язку між інноваційними системами різних країн, яка виникає на основі міжнародного поділу праці та виражає їх економічну взаємозалежність. Це зумовлює розроблення дієвого механізму, який би забезпечував максимальне використання переваг міжнародної інноваційної співпраці та захист її від негативних впливів. Саме тому стають особливо актуальними дослідження проблем побудови фінансового механізму управління експортно-імпортною діяльністю інноваційних систем.

Експорт найпростіший спосіб виходу НІС на зовнішній ринок. Експорт потребує найменших витрат ресурсів, оскільки всі функції маркетингу покладаються в основному на посередників. Тут можна використовувати послуги незалежних міжнародних маркетингових посередників (непрямий маркетинг) чи здійснювати експортні операції самостійно (прямий експорт). Франчайзинг, як і експорт, є достатньо простим та ефективним способом виходу на зовнішні ринки. У даному випадку одна НІС (франчайзер) дає право використовувати свою інноваційну технологію, торгову марку чи патент іншій НІС (франчайзі), яка є структурною одиницею іноземної держави. Окрім цього франчайзер забезпечує технологічну підтримку, допомогу в організації маркетингової діяльності та навчанні персоналу. Забезпечення синергетичного ефекту НІС може здійснюватись шляхом залучення нових технологій із зовні, тобто для економічного зростання НІС необхідним може стати імпорт високотехнологічної продукції, забезпечення міжнародних технологічних трансферів, організації міжнародної науково-дослідної діяльності у рамках НІС, організації процедури імпорту патентів на нові винаходи для іноземних патентовласників тощо [1].

До основних завдань НІС при реалізації експортно-імпортних операцій пропонується віднести: оптимізацію форм розрахунку та їх організація; вибір оптимальних фінансових відносин з транспортно-експедиційними організаціями, страховими компаніями та посередниками; фінансове забезпечення експортних та імпортних операцій; визначення правил реалізації товарообмінних операцій та інших видів діяльності, побудованих на сучасних формах експортно-імпортної взаємодії ІС; оптимізацію фінансової взаємодії з державними структурами; організацію системи ризик-менеджменту у сфері експортно-імпортних відносин ІС. Слід зауважити, що в економічній літературі відсутній єдиний підхід до організації структури фінансового механізму управління експортно-імпортною діяльністю. Фінансовий механізм експортно-імпортної діяльності ІС слід розглядати як сукупність фінансових, валютних та кредитних методів, інструментів та важелів впливу на їх зовнішню економічну діяльність. Потоки фінансових та кредитних ресурсів у зовнішню економічну діяльність ІС тісно взаємопов'язані й практично нерозривні, що зумовлює правомірність розгляду валютних, фінансових та кредитних методів у рамках єдиного фінансового механізму ІС.

Фінансові методи регулювання зовнішню економічної діяльності представляють собою множину елементів фінансового регулювання. До основних фінансових методів впливу на зовнішню економічну діяльність відносять методи оподаткування та квотування, ціноутворення та інвестування. Інструментарієм фінансових методів впливу є експортні субсидії, інвестиції, премії, податкові пільги, акцизи та інші дотації, ціни та збори. Не менш важливим складником фінансового забезпечення зовнішню економічної діяльності, до якої входять такі основні елементи, як державне фінансування, кредитування та самофінансування. Фінансові інструменти приводяться у дію з

допомогою відповідних важелів. Важелями фінансового механізму називаються норми та нормативи, стимули та санкції, умови та правила формування доходів, нагромаджень та фондів, умови та принципи кредитування тощо [2]. Між методами, важелями та інструментами, які використовуються в рамках єдиного валютно-фінансового механізму, існує тісний взаємозв'язок, що виявляється у їхньому взаємопереході. Так, валютні обмеження можуть одночасно виступати і як методи, і як інструменти валютно-фінансового механізму, субсидії водночас є інструментом і валютного регулювання, і фінансового забезпечення. Використання тих чи інших методів, інструментів та важелів валютно-фінансового механізму насамперед залежить від конкретної економічної ситуації, напрямів та мети зовнішньоекономічної діяльності. Однак досягти бажаного результату можна тільки тоді, коли був використаний необхідний інструментарій, тобто підхід до визначення методів, важелів та інструментів валютно-фінансового механізму зовнішньоекономічної діяльності набуває надзвичайно важливого значення, оскільки дає змогу найефективніше регулювати зовнішньоекономічними операціями [3].

Особливу увагу необхідно зосередити на засоби, які регулюють експорт та імпорт інновацій, шляхом запровадження обліку зовнішньоекономічних операцій тарізного роду обмежень, і забезпечують ІС замовлення щодо експорту та імпорту інновацій. Тобто фінансовий механізм управління експортно-імпортною діяльністю ІС має передбачати організацію та управління фінансовими відносинами, що виникають між: інноваційними системами країн (національними, галузевими, регіональними); ІС та інноваційними підприємствами (у тому числі зарубіжними) при реалізації НДДКР, виробничих та сервісних технологій, оплат експорту, імпорту, франчайзингу та поставок інновацій, технологічного обладнання та матеріалів, застосуванні фінансових санкцій; ІС та їхніми структурними одиницями при застосуванні санкцій, виділенні фондів, внутрішньому перерозподілі фінансових ресурсів: власних обігових коштів, амортизаційних відрахувань, прибутку тощо; ІС та загальнодержавними чи регіональними організаціями щодо відрахувань від прибутку та амортизаційних відрахувань до централізованих фондів та резервів, а також при отриманні фінансових ресурсів із цих фондів у вигляді інвестицій на фінансування капіталовкладень, приросту нормативу власних обігових коштів, встановленні директивних показників, нормативів відрахувань від прибутку до бюджету, до фондів економічного стимулювання; ІС та фінансовою системою держави при оплаті податку з експорту, обороту, відрахувань від прибутку, плати за фонди, плати за трудові ресурси, а також при отриманні інвестицій; ІС та зайнятими у них працівниками при нарахуванні та видачі заробітної плати, використанні фондів економічного стимулювання; ІС та інвесторами і кредиторами при отриманні інвестицій та позик і погашенні останніх під сукупність матеріальних цінностей та затрат, позик на капіталовкладення, оплати процентів за них, тощо.

Фінансовий механізм управління експортно-імпортною діяльністю ІС доцільно розглядати як сукупність валютних, фінансових та кредитних методів, інструментів та важелів впливу на зовнішньоекономічну діяльність ІС. Ефективний фінансовий механізм управління експортно-імпортною діяльністю дуже важливий для НІС, оскільки надає їм можливість максимально ефективно використовувати наявний інноваційний потенціал. Тому відрегульований та чітко функціонуючий фінансовий механізм є важливою частиною системи експортно-імпортних відносин НІС і його слід розглядати як систему фінансових відносин, яка, спираючись на світовий досвід, забезпечить реалізацію інтересів НІС у експортно-імпортних стосунках.

1. Одрехівський М.В. *Експортно-імпортна діяльність інноваційних систем // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми управління експортно-імпортною діяльністю»*. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 67–68. Електронне видання на CD-ROM. 2. Опарін В. М. *Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник*. – 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с. 3. Філатова О.В. *Фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності // Фінанси України*. – 2003. – № 5. – С. 73 – 77.